

Anna Blaman

Omstreden en bewonderd

Rotterdam 31 januari 1905 – Rotterdam, 13 juli 1960

Geschreven door Marie-José Klaver

Anna Blamans roman *Eenzaam avontuur* (1948), over vreemdgaan en een lesbische verliefdheid, was zo omstreden dat de schrijfster voor een boektribunaal werd gedaagd. Een aantal mannelijke auteurs vond dat Blaman, pseudoniem van Johanna Petronella Vrugt, haar roman moest verdedigen. Anna Blaman bedankte voor de eer en bleef thuis. Collega-auteur Albert Helman wenste de schrijfster een heteroseksuele relatie, oftewel 'een spoedige en plezierige ontmoeting met een welgeschapen tandarts' toe.

Anna Blaman werd in 1905 in Rotterdam geboren. Haar vader, een rijwielhandelaar, overleed toen zij twaalf was. Haar moeder had een pension, waar de schrijfster haar hele leven zou wonen. Anna Blaman had al van jongs af een zwakke gezondheid. Tijdens een van haar ziekenhuisopnames ontmoette ze de verpleegkundige Alie Bosch, met wie ze tot haar dood een relatie had. Met de schrijfster Marie-Louise Doudart de la Grée, die getrouwd was met een man, had ze daarnaast een stormachtige verhouding. Hun liefdesbrieven zijn gebundeld in *Dit tussen ons is geen eenzaam avontuur* (1990).

Anna Blaman ging eerst naar de kweekschool, de voorloper van de pabo. Daarna studeerde ze Nederlands. Deze studie maakte ze vanwege ziekte niet af. Haar studie Frans maakte ze wel af. Ze gaf in deeltijd Franse les en hield veel lezingen over Franse literatuur.

Het 'gewone' van homoseksualiteit

Homoseksuele en lesbische relaties worden in Anna Blamans romans en korte verhalen niet geproblematiseerd. Dat was uniek voor de jaren veertig van de vorige eeuw. Het 'gewone' van de homoseksualiteit was misschien wel waarom sommige critici en andere schrijvers haar werk afkeurden. Het rooms-katholieke tijdschrift *De Linie* noemde *Eenzaam avontuur*, de roman waarmee Anna Blaman doorbrak bij het grote publiek, 'verboden lectuur'. In vrijwel alle romans en verhalen van Anna Blaman komen homoseksuele en lesbische personages voor die zich niet schamen voor hun seksuele identiteit. In *Eenzaam avontuur* is Berthe verliefd op Alide en heeft Alide in het verleden een verhouding met een vrouw gehad. Toen het stadsbestuur van Amsterdam de roman in 1950 bekroonde met de literaire prijs van de gemeente noemde *De Volkskrant* de roman 'een gruwelijke aanslag op de goede smaak' en 'een vies geval'.

Waardering toen en nu

Zelfs wanneer de literaire kwaliteit van Anna Blamans werk werd bewonderd, was dat met veel voorbehoud. De juryleden van de Lucy B. en C.W. van der Hoogtprijs vinden Anna Blaman 'opmerkelijk begaafd' en kennen haar de prijs toe, maar zeggen er wel bij dat ze een heleboel bezwaren tegen de roman hebben. Ze vinden *Eenzaam avontuur* 'te eenzijdig' en 'te veel een psychologisch (of psychiatrisch) verslag'. Anna Blaman weigerde de prijs.

De schrijfster had ook bewonderaars. Simon Vestdijk en [Ferdinand Bordewijk](#) vonden haar werk heel goed. Vestdijk beschouwde *Eenzaam avontuur* 'zonder enig voorbehoud als een meesterwerk'. Ook over Anna Blamans debuutroman *Vrouw en vriend* (1941) liet hij zich lovend uit. In 1957 kreeg Anna Blaman de P.C. Hooft-prijs voor haar hele werk, de meest prestigieuze literaire prijs van Nederland.

Ook nu is er nog veel waardering voor *Eenzaam avontuur*. Hoogleraar taalkunde Marc van Oostendorp noemde de roman 'een van de rijkste psychologische romans die in het Nederlands geschreven zijn'. Ook intellectuelen als Maxim Februari, Xandra Schutte en Bas Heijne schreven de afgelopen jaren positief over de romans van Anna Blaman.

Wie op grond van de morele afkeuring verwacht dat Anna Blamans werk veel seks bevat, komt bedrogen uit. Het is vooral het *verlangen* naar de liefde dat centraal staat. Eenzaamheid is Anna Blamans belangrijkste thema. Echt contact met de ander is in alle romans en korte verhalen van Blaman een onbereikbaar ideaal.

Blaman-Hermans-Van het Reve-lijn

In de jaren direct na de Tweede Wereldoorlog werd Anna Blaman vergeleken met Gerard Reve en W.F. Hermans omdat zij alledrie tot de jongste generatie schrijvers behoorden. Hun romans hadden gemeen dat ze niet goed pasten in de naoorlogse mentaliteit, waarin de nadruk lag op fatsoen, hard werken en 'wederopbouw'. Literatuurcriticus H.A. Gomperts sprak in 1955 in *Het Parool* van een 'Blaman-Hermans-Van het Reve-lijn'. Hun boeken worden volgens Gomperts gekenmerkt door 'het cynisch en landerig ontluisteren van de mooie-dingen-in-het-leven'. Het werk van Anna Blaman werd als bijzonder ontluisterend beschouwd omdat zij liefde en seksualiteit niet idealiseert, maar beschrijft als 'lichamelijke handelingen' die geen troost bieden.

Korte verhalen

Anna Blaman schreef naast de vier romans *Vrouw en vriend*, *Eenzaam avontuur*, *Op leven en dood* (1954) en *De*

verliezers (1960) vele korte verhalen. De verhalen blinken uit door het psychologisch inzicht van de verteller en de sublieme stijl van Anna Blaman. In het verhaal 'Feestavond' (1950), dat is opgenomen in *De verhalen* (1983), spelen de personages een intrigerend spel van aantrekken en afstoten. De jonge arts Daniël de Leeuw wil zijn vrouw Elize aan zijn jeugdvriend Rosnak aanbieden. Hij wil namelijk geld van zijn vriend om zich te specialiseren tot hersenchirurg. Elize wil liever niet naar de feestavond van Rosnak.

Audio file

Fragment voorgelezen door: Lieke van Rooij

'Elize voelt zich door het noodlot verschalkt. [...] Hij leverde haar dus uit aan dat Rosnak-milieu, aan Rosnak zelf.'

Haar man is boos omdat zij zich verzet.

Audio file

Fragment voorgelezen door: Lieke van Rooij

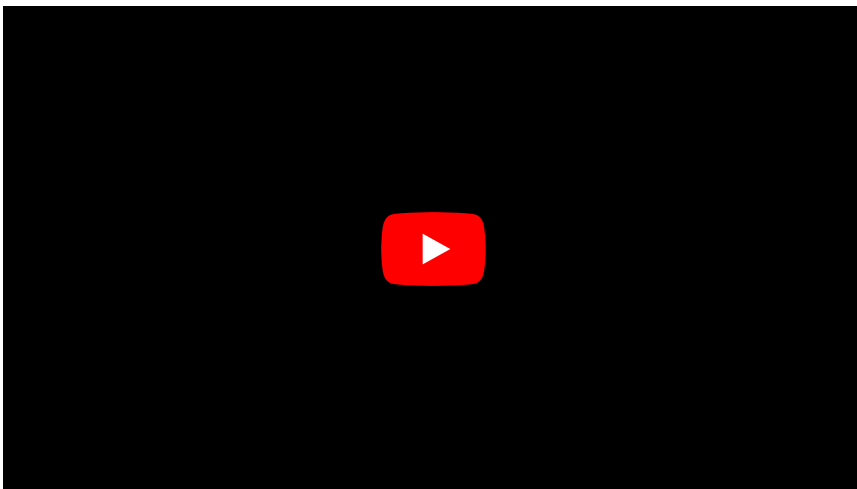
Het gaat er maar om dat hij jou en mij aannemelijk vindt, meer niet. – En met plotselinge stemverheffing: Maar jij schijnt dat nogal eigenaardig op te vatten, het lijkt waarachtig wel alsof ik je ga prostitueren. – (...) Dat het daarop lijkt hindert me juist, zei ze zacht.

Daniël is zo met zichzelf en zijn terminale patiënt Evert bezig dat hij niet doorheeft dat Rosnak homoseksueel is en niet geïnteresseerd is in seks met Elize. Elize vindt op de feestavond, waar een schrijver (die erg lijkt op Anna Blaman) een verhaal voorleest, een nieuwe vriendengroep die haar beter begrijpt dan Daniël. Rosnak en zijn vrienden zien namelijk dat Elize een leuke vrouw is, terwijl Daniël vooral aan haar gehecht is omdat ze hem status verleent door haar mooie uiterlijk.

Op 13 juli 1960 stierf Anna Blaman, 55 jaar oud, in haar geboortestad Rotterdam aan een hersenembolie. Op haar sterfbed besprak ze nog de laatste correcties van *De verliezers*. De roman verscheen vier maanden na haar dood.

Publieke Intellectuelen: Anna Blaman

Schrijfster Franca Treur duikt in het werk van Anna Blaman en schrijft een nieuw essay over een van de thema's waar zij zich mee bezighield.

Fixdit-podcast: Anna Blaman's *Eenzaam avontuur*

Jannah Loontjens gaat in gesprek met Maaïke Meijer, [Manon Uphoff](#) en Maarten Doorman over de roman *Eenzaam avontuur* (1948) van Anna Blaman. De roman was bij verschijning een sensatie, ontving laaiend enthousiaste reacties, maar ook ronduit vernietigende kritieken. Er werd door collega-auteurs zelfs een boekentribunaal georganiseerd om Blaman terecht te wijzen. In de podcast wordt dit tribunaal besproken, Blamans bekendheid tijdens haar leven, maar bovenal wat de roman *Eenzaam avontuur* nog altijd zo rijk en lezenswaardig maakt.

Verder lezen

- Franca Treur, '[Zolang ik maar alleen ben](#)'. *De Groene Amsterdammer* (3 november 2021)
- Wout Vlaeminck, '[Waarom de boeken van Anna Blaman onze aandacht nog verdienen](#)'. *De lage landen* (22 juli 2021)
- Saskia Pieterse, '[Het gouden ei voorbij](#)'. *De Groene Amsterdammer* (26 mei 2021)
- Hugo Brems, *Altijd weer vogels die nesten beginnen. Geschiedenis van de Nederlandse literatuur 1945-2005* (2006), [p. 51-53](#): 'Ontluisterend proza in Nederland'
- Ton van Anbeek, '[De Blaman-Hermans-Van het Reve-lijn. Proza tussen 1945 en 1960](#)'. In: *Geschiedenis van de literatuur in Nederland, 1885-1985*. (5de herziene druk, 1999) pp. 178-196
- Anna Blaman, *Anna Blaman over zichzelf en anderen. Poëzie, artikelen en lezingen*. Meulenhoff, Amsterdam, 4e dr. 1968
- Portret van Anna Blaman in de [Schrijversgalerij](#) van Literatuurmuseum
- Literatuurmuseum over [Eenzaam avontuur](#) en over [het winnen van de P.C. Hooftprijs 1956](#)
- [Eenzaam avontuur](#) op Lezen voor de Lijst

<https://www.literatuurgeschiedenis.org/schrijvers/anna-blaman>